

Nr. 78 din 14 iunie 2022

Expediat prin poștă electronică

Dnei Angelica CARAMAN
Președintă a Comisiei Electorale Centrale

Membrilor Comisiei Electorale Centrale

Membrilor Grupului de lucru
pentru elaborarea conceptului de digitalizare a procesului electoral

OPINIA

Asociației Promo-LEX

asupra proiectului Hotărârii Comisiei Electorale Centrale

cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului de vot prin internet „e-Votare”

Asociația Promo-LEX, în temeiul Legii nr. 239-XVI din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional, își manifestă interesul față de participarea la procesul de consultare publică a proiectului Hotărârii Comisiei Electorale Centrale cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului de vot prin internet „e-Votare” iar prin intermediul Opiniei de față își expune constatările, concluziile și recomandările pe subiectul dat.

Asociația Promo-LEX apreciază intenția și eforturile Comisie Electorale Centrale de dezvoltare și implementare a unui sistem de vot prin internet, și susține, de principiu, modificările propuse la cadrul legal necesar în acest scop.

Deși este prematur de a veni la această etapă cu recomandări de ordin legal mai aprofundate (eventual vom reveni la acest aspect cu alte ocazii), considerăm că următoarele aspecte ar putea îmbunătăți proiectul Hotărârii CEC cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului de vot prin internet „e-Votare”:

1. Privind rolul observatorilor în procesul de implementare a votului prin internet

- 1.1. **În contextul digitalizării procedurilor electorale și a introducerii sistemului de vot prin internet, observarea alegerilor devine și mai importantă.** Votul prin internet face ca operațiunile electorale să fie mai puțin vizibile pentru alegători, iar riscul de neîncredere în procesul electoral poate crește semnificativ. Prin urmare, autoritățile publice trebuie să fie și mai deschise în procesul de implementare a votului electronic și să asigure mecanisme de informare și transparență la toate etapele digitalizării procedurilor de vot.
- 1.2. Așa cum conceptul sistemului de vot prin internet „e-Votare” (în continuare – Concept), în varianta supusă consultărilor publice, nu reflectă suficient rolul observatorilor, **recomandăm insistent introducerea în document a unor principii de bază privind accesul observatorilor la procesul electoral** în noile împrejurări de organizare și desfășurare a alegerilor.
- 1.3. În acest sens, atragem atenție în mod special asupra capitolului 1.3 din Concepție (Principiile creării sistemului de vot prin internet), care în opinia Promo-LEX urmează a fi consolidat prin **luarea în considerație a principiilor stabilite în „[Guidelines on transparency of e-enabled elections](#)”**

(2011), adoptat de Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei. Actul respectiv stabilește nemijlocit principiile de asigurare a accesului pentru observatori la proceduri și documentație.

1.4. Astfel, **cadrul normativ trebuie să fie explicit la capitolul drepturile și obligațiile observatorilor în procesul de votare prin internet**, atât pentru observatorii naționali, cât și pentru cei internaționali. Drepturile observatorilor, în condițiile votului prin internet, nu trebuie să se refere doar la procedurile aferente exercitării votului, ci în mod aparte la etapele de pregătire și evaluare a acestora:

- reglementarea și asigurarea accesului la achiziții, testare, procedurile de audit și evaluare a implementării votului prin internet.
- reglementarea posibilității de interviuare a persoanelor care au fost preocupate de efectuarea testelor, auditurilor și evaluărilor.
- obligarea autorităților publice responsabile de contractarea și certificarea tehnică a e-votului să furnizeze informații tuturor părților interesate, de exemplu prin postarea documentelor relevante pe internet cu mult înainte de perioada alegerilor.
- cadrul normativ nu trebuie să oblige observatorii să semneze anumite acorduri de nedivulgare, care i-ar împiedica să publice evaluările și concluziile realizate în baza constatărilor misiunilor de observare.

1.5. Totodată, **devine obligatorie instruirea observatorilor privind specificul mecanismelor și instrumentelor de vot implementate**. Autoritățile responsabile trebuie să ofere programe de instruire în perioada interelectorală atât pentru observatorii naționali, cât și în perioada electorală pentru observatorii internaționali.

2. Privind procesul de elaborare și implementare a sistemului de vot prin internet

- 2.1. Etapele descrise în Capitolul IV. "Procesul de elaborare și implementarea sistemului de vot prin internet" nu conțin repere cronologice. **Considerăm că fixarea unor termene limită ar eficientiza desfășurarea procedurilor.**
- 2.2. De asemenea, recomandăm **inclusiunea și descrierea în același capitol (IV) al Concepției a unei etape dedicată simulării la nivel local și/sau național a soluțiilor tehnice propuse dar și evaluării legislației ajustată conform specificului votului prin internet**. La moment, chiar dacă în cadrul unor evenimente publice reprezentanți ai CEC sau ai grupului de lucru au vorbit despre importanța și necesitatea unei astfel de etape, considerăm că pentru a spori încrederea în acest proces dar și în produsul final, este necesară completarea Concepției cu anumite detalii privind etapa de testare/simulare a votului prin internet.
- 2.3. La fel, considerăm că, **o evaluare temeinică a costurilor financiare asociate dezvoltării, testării și implementării sistemului „e-Votare” este necesară**, or includerea acestui tip de argument în Concepție ar putea atrage mai multă încredere în soluția respectivă. Aceste informații vor contribui la planificarea investițiilor care trebuie făcute de autorități în acest sistem, dar și la gestionarea așteptărilor societății vis-a-vis de rezultatele estimate ale implementării votului prin internet.

3. Privind conținutul proiectului de modificare a Codului Electoral

- 3.1. Cu privire la propunerile de modificare a Codului Electoral, recomandăm ca pentru asigurarea previzibilității și stabilității procedurilor, **organizarea alegerilor cu utilizarea votului prin internet trebuie să fie prevăzută expres de normele Codului electoral**, și nu la discreția autorității care a stabilit data alegerilor. Respectiv, considerăm inoportună formula în care este expus spre consultare publică art. X.1 „Organizarea alegerilor cu utilizarea metodelor alternative de vot se va indica în actul de stabilire a alegerilor”.

Cu respect,

Nicolae PANFIL / _____ /

Director de program, Asociația Promo-LEX